

AHVENANMAAN MAAKUNTALAKI

1 Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksymä maakuntalaki

Landskapslag om mottagning i hamn av avfall från fartyg (Maakuntalaki aluksista peräisin olevan jätteen vastaanotosta satamassa)^{1 2}

2 Tasavallan presidentin veto-oikeus

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991), jäljempänä *itsehallintolaki*, 19 §:n 2 momentin mukaan tasavallan presidentti voi, kun korkeimman oikeuden lausunto on hankittu, määrätä maakuntalain raukeamaan kokonaan tai osittain, jos hän katsoo maakuntapäivien ylittäneen lainsäädäntövaltansa tai maakuntalain koskevan valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Presidentin on tehtävä päätöksensä neljän kuukauden kuluessa siitä, kun maakuntapäivien päätös annettiin oikeusministeriölle tiedoksi.

Muistion edellä 1 kohdassa mainittu maakuntalaki on saapunut oikeusministeriöön 29.12.2021.

3 Saadut lausunnot

Itsehallintolain 19 §:n 1 momentin mukaan Ahvenanmaan valtuuskunta antaa oikeusministeriölle lausunnon maakuntalain hyväksymispäätöksestä ennen päätöksen esittämistä tasavallan presidentille.

Ahvenanmaan valtuuskunta on muistiossa tarkoitettusta maakuntalaista antanut 28.1.2022 päivätyn lausunnon (Nr 1/22)³.

Korkein oikeus on antanut oikeusministeriölle 28.3.2022 päivätyn lausunnon (KKO-HD/341/2022)⁴. Oikeusministeriö oli Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunnosta ilmevästä syystä 8.2.2022 pyytänyt maakuntalaista lausuntoa korkeimmalta oikeudelta.

Itsehallintolain 36 §:n 2 momentin mukaan Ahvenanmaan valtuuskunnan virkakieli on ruotsi. Saman lainkohdan nojalla korkeimman oikeuden itsehallintolaissa tarkoitetut lausunnot on laadittava ruotsin kielellä.

Molemmat lausuntotahot ovat vetäneet samat johtopäätökset muistiossa tarkoitetun maakuntalain suhteesta itsehallintolakiin ja perustuslakiin. Ahvenanmaan valtuuskun-

¹ VN/34225/2021

² Esityslistan liite 2

³ Esityslistan liite 3

⁴ Esityslistan liite 4

nan ja korkeimman oikeuden mukaan maakuntalain voimaantulolle ei ole oikeudellisia esteitä kuin sen 14 §:n osalta. Näin ollen maakuntalain sääntely kuuluu lähtökohdaisesti maakunnan lainsäädäntövaltaan itsehallintolain 18 §:n nojalla. Eräistä itsehallintolain 27 §:n mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvista asioista on lain 19 §:n 3 momentin nojalla kuitenkin yhtenäisyyden ja selkeyden vuoksi ottaa säännökset maakuntalakiin.

Maakuntalain 14 §:n 1 momentti ei lausuntotahojen mukaan kuitenkaan täytä niitä vaatimuksia, jotka perustuslaki asettaa tarkastukselle kotirauhan piiriin kuuluvassa paikassa. Tämän vuoksi edellä mainittu lainkohta on lausuntojen mukaan toimivallan ylitys. Maakuntalain 14 §:n 1 momentin tarkastussäännöksellä on korkeimman oikeuden mukaan maakuntalain tavoite, eli meriympäristön suojeleminen alusten päästöjen haittavaikutuksilta huomioon ottaen, perustuslain 20 §:n mukaiset hyväksyttävät ympäristöperusoikeuksiin liittyvät perusteet (vrt. esim. PeVL 6/2001 vp ja PeVL 26/2020 vp). Kotirauhan suoja ei lausuntotahojen mukaan ole sääntelyssä kuitenkaan otettu asianmukaisesti huomioon. Maakuntalain 14 §:n 1 momentin säännös ei takaa sitä, että tarkastus voisi koskea aluksen asuintiloja vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Sen vuoksi maakuntalain 14 §:n 1 momentti olisi lausuntotahojen mukaan määrättävä raukeamaan.

Ahvenanmaan valtuuskunta ja korkein oikeus katsovat, että muistiossa tarkoitettujen maakuntalain muut asetuksenantovaltuudet (2 §:n 3 momentti, 4 §:n 4 momentti, 6 §:n 5 momentti, 10 §:n 5 momentti, 12 §:n 5 momentti ja 17 §:n 2 momentti) kuin 14 §:n 2 momentissa säädetty ovat itsehallintolain 21 §:n 1 momentin ja perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisia. Maakuntalain 14 §:n 2 momentin asetuksenantovaltuus on riippuvainen maakuntalain 14 §:n 1 momentista. Maakunnan hallitusta ei lausuntotahojen mukaan voida valtuuttaa antamaan tarkempia säännöksiä tarkastusten laajuudesta ja yhteistyöstä valtakunnan viranomaisten kanssa, jos pykälän 1 momentin tällaisia tarkastuksia ja yhteistoimintaa koskevat perussäännökset määrätään raukeamaan. Sen vuoksi myös maakuntalain 14 §:n 2 momentti tulisi lausuntotahojen mukaan määrätä raukeamaan.

Maakuntalain muiden säännösten voimaan tulolle ei lausuntotahojen mukaan olisi esteitä sen 14 §:n raukeamisesta huolimatta.

4 Esitys

Esitetään, että tasavallan presidentti päättää Ahvenanmaan valtuuskunnan ja korkeimman oikeuden esittämillä perusteilla määrätä esityslistassa tarkoitettujen maakuntalain 14 §:n raukeamaan sekä muilta osin päättää olla käyttämättä veto-oikeuttaan maakuntalakiin.